

સંસ્કૃત અપેક્ષિત : ધોરણ 10

સપ્લિમેન્ટ

[30% હેતુલક્ષી તથા 70% વર્ણનાત્મક પ્રશ્નો આધારિત]

પ્રશ્નપત્રનું પરિરૂપ

નોંધ : આ પરિરૂપ વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો, પ્રાશ્નિકો, મોડરેટર્સ વગેરેના માર્ગદર્શન માટે છે. પ્રાશ્નિક તેમજ મોડરેટર્સને માધ્યમિક શિક્ષણના બૃહદ્ હાર્દ / ઉદ્દેશને સુસંગત રહી પ્રશ્નપત્રની સંરચના બાબતે ફેરફાર કરવાની છૂટ રહેશે.

● હેતુઓ પ્રમાણે ગુણભાર :

હેતુઓ	જ્ઞાન (K)	સમજ (U)	ઉપયોજન (A)	ઉચ્ચ વૈચારિક કૌશલ્ય		કુલ
				સંયોજન / વિશ્લેષણ	અનુમાન / મૂલ્યાંકન	
ગુણ	22	22	19	13	04	80
ટકા	28	28	24	15	05	100

● પ્રશ્નપ્રકાર પ્રમાણે ગુણભાર :

ક્રમ	પ્રશ્નોના પ્રકાર	પ્રશ્નોની સંખ્યા		કુલ ગુણ
		જનરલ વિકલ્પ વિના	જનરલ વિકલ્પ સાથે	
1.	હેતુલક્ષી પ્રશ્નો (OQ)	24	28	24
2.	અતિ ટૂંકજવાબી પ્રશ્નો (VSQ)	02	03	02
3.	ટૂંકજવાબી પ્રશ્નો (SQ)	12	18	24
4.	લાંબા પ્રશ્નો (LQ - I)	02	03	06
5.	લાંબા પ્રશ્નો (LQ - II)	06	09	24
કુલ		46	61	80

● प्रकरण प्रमाणे गुणान्तर :

प्रकरण क्रम	प्रकरणं नाम	जनरल विकल्प विना गुण	जनरल विकल्प साथे गुण
1.	सं वदध्वम्	04	05
2.	यद्भविष्यो विनश्यति	04	05
3.	स्वस्थवृत्तं समाचर	04	06
4.	जनार्दनस्य पश्चिमः सन्देशः	04	04
5.	गुणवती कन्या	04	06
6.	काष्ठखण्डः	04	05
7.	सुभाषितकुसुमानि	04	04
8.	साक्षिभूतः मनुष्यः	05	10
9.	चक्षुष्मान् अन्ध एव	04	06
10.	त्वमेका भवानि	04	05
11.	यस्य जननं तस्य मरणम्	04	05
12.	कलिकालसर्वज्ञो हेमचन्द्राचार्यः	04	05
13.	गीतामृतम्	04	06
14.	क इदं दुष्करं कुर्यात्	04	04
15.	जयः पराजयो वा	03	03
16.	अद्भुतं युद्धम्	04	06
17.	स्वाभाविकं सादृश्यम्	04	05
18.	मुक्तानि मुक्तकानि	01	02
19.	सत्यं मयूरः	04	08
20.	तथैव तिष्ठति	03	03
	अपठितम्	04	04
कुल गुण		80	107

આદર્શ પ્રશ્નપત્ર
[માર્ચ, 2022ની બોર્ડ-પરીક્ષા માટે]

સમય : 3 કલાક]

[કુલ ગુણ : 80

- સૂચનાઓ : (1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ પાંચ વિભાગ છે અને કુલ 1થી 61 પ્રશ્નો છે.
(2) પ્રશ્નોની જમણી બાજુના અંક તેના ગુણ દર્શાવે છે.
(3) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો. પ્રશ્નોના ઉત્તર ક્રમમાં લખવા.

વિભાગ: A

अधोदत्तस्य गद्यखण्डस्य गुर्जरभाषायाम् अनुवादं कुरुत – (कोऽपि एकः) 4
(नीचे आपेक्षा गद्यखंडનો गुजराती ભાષામાં અનુવાદ કરો :) (ગમે તે એક)

1. पुरा एकस्मिन् जलाशये अनागतविधाता, प्रत्युत्पन्नमतिः यद्भवविष्यश्चेति त्रयो मत्स्याः वसन्ति स्म। अथ कदाचित् तं जलाशयं दृष्ट्वा धीवरैः उक्तम् – “अहो बहुमत्स्योऽयं हृदः। कदाचिद् अपि न अस्माभिः अन्वेषितः। तदद्य आहारवृत्तिः सञ्जाता। श्वः अत्रागम्य मत्स्यकूर्मादयो व्यापादयितव्याः इति निश्चयः।”
2. एकदा सिद्धराजः विचारपथम् आरूढः। सः अचिन्तयत्, ‘मालवविजयेन अहं धनस्य स्वामित्वं प्राप्तवान्। तस्य ग्रन्थागारः अपि मया प्राप्तः। परन्तु भोजव्याकरणेन भोजस्य यादृशी कीर्तिर्वर्तते तादृशी कीर्तिर्मया न प्राप्ता। अतः एतादृशं किमपि करणीयं येन मदीया कीर्तिरपि तादृशी भवेत् यादृशी भोजस्यास्ति।’

अधोदत्तानां संस्कृतप्रश्नानाम् उत्तराणि विकल्पेभ्यः चित्वा संस्कृते लिखत –
(कौ अपि द्वौ) 2
(नीचे आपेक्षा संस्कृत प्रश्नोना उत्तर विकल्पमांथी शोधीने संस्कृतमां लખो :)
(गमे ते બે)

3. बुद्धिमती कन्या शालीन् कुत्र तप्तवती? (अग्नौ / आतपे)
4. वृत्तमुक्ता चित्तवृत्तिः कीदृशी इव? (हारयष्टिः / दुष्टबुद्धिः)
5. लोष्टः कस्य विकारः वर्तते? (ज्योतिषः / पृथिव्याः)

अधोदत्तानां प्रश्नानाम् उत्तराणि गुर्जरभाषायां लिखत – (कौ अपि द्वौ) 4
(नीचे आपेक्षा प्रश्नोना उत्तर गुजराती ભાષામાં લખો :) (ગમે તે બે)

6. ‘આવર્તપાત’ નામના વિઘ્નને સમજાવો.
7. દુર્વાસાએ કોને શાપ આપ્યો? શા માટે?
8. માલવવિજયથી જયસિંહને શું શું પ્રાપ્ત થયું હતું?

अधोदत्तस्य विषयस्य उपरि संक्षेपेण टिप्पणीं लिखत – (कोऽपि एकः) 2
(नीचे आपेक्षा विषय ઉપર ટૂંક નોંધ લખો :) (ગમે તે એક)

9. અનાગતવિધાતા નામની માછલી

10. આધુનિક યુદ્ધ અને મહાભારતકાલીન યુદ્ધ વચ્ચેનો તફાવત

11. અધોદત્તં ગદ્યખણ્ડં પઠિત્વા પ્રશ્નાનામ્ ઉત્તરાણિ સંસ્કૃતભાષાયાં લિખત – 4
(નીચે આપેલો ગદ્યખંડ વાંચીને પ્રશ્નોના ઉત્તર સંસ્કૃત ભાષામાં લખો :)

કાઞ્ચીનગરે શક્તિકુમારો નામ એકઃ શ્રેષ્ઠિપુત્રઃ પ્રતિવસતિ સ્મ। સ યદા સ્વકીયસ્ય જીવનસ્ય દ્વાવિંશતિતમે વર્ષે પ્રવિષ્ટસ્તદા ચિન્તામાપનઃ – નાસ્તિ દારવિહીનાનામ્ અનનુરૂપગુણદારાણાં ચ સુખમ્। તત્કથં ગુણવર્તીં ભાર્યામ્ અહં વિન્દેયમિતિ। તતઃ સ પ્રભૂતં વિચાર્ય વસ્ત્રાન્તે પિનદ્વશાલિઃ દારગ્રહણાય વિવિધાન્ દેશાન્ અભ્રમત્।

- પ્રશ્નાઃ – (1) શ્રેષ્ઠિપુત્રઃ શક્તિકુમારઃ કુત્ર પ્રતિવસતિ સ્મ?
(2) કસ્મિન્ વર્ષે પ્રવિષ્ટઃ શક્તિકુમારઃ ચિન્તામાપનઃ?
(3) શ્રેષ્ઠિપુત્રઃ કીદૃશઃ કિમર્થં ચ દેશમ્ અભ્રમત્?
(4) શક્તિકુમારઃ કીદૃશીં ભાર્યાં પ્રાપ્તુમ્ ઇચ્છત્?

વિભાગઃ B

- અધોદત્તસ્ય પદ્યખણ્ડસ્ય ગુર્જરભાષાયામ્ અનુવાદં કુરુત – (કોઽપિ એકઃ) 4
(નીચે આપેલા પદ્યખંડનો ગુજરાતી ભાષામાં અનુવાદ કરો :) (ગમે તે એક)

12. અનુવ્રતઃ પિતુઃ પુત્રો માત્રા ભવતુ સંમનાઃ।
જાયા પત્યે મધુમતીં વાચં વદતુ શાન્તિવામ્॥
કાલે વર્પતુ પર્જન્યઃ પૃથિવી સસ્યશાલિની।
દેશોઽયં ક્ષોભરહિતો માનવાઃ સન્તુ નિર્ભયાઃ॥

13. ઇત્યુક્તઃ ક્રોધતામ્રાક્ષઃ તપ્તકાઞ્ચનકુણ્ડલઃ।
રાક્ષસેન્દ્રોઽભિદુદ્રાવ પતગેન્દ્રમ્ અમર્ષણઃ॥૧॥
તદ્ બભૂવાદ્દુતં યુદ્ધં ગૃધ્રરાક્ષસયોસ્તદા।
સપક્ષયોર્માલ્યવતોઃ મહાપર્વતયોરિવ॥૨॥

- અધોદત્તાનાં સંસ્કૃતપ્રશ્નાનામ્ ઉત્તરાણિ વિકલ્પેભ્યઃ ચિત્વા સંસ્કૃતે લિખત – 2
(કૌ અપિ દ્વૌ)
(નીચે આપેલા સંસ્કૃત પ્રશ્નોના ઉત્તર વિકલ્પોમાંથી શોધીને સંસ્કૃતમાં લખો :)
(ગમે તે બે)

14. પુરુષઃ કેન પરીક્ષ્યતે? (શીલેન / પદેન)
15. હન્યમાને શરીરે કઃ ન હન્યતે? (અર્જુનઃ / આત્મા)
16. કા કૈલાસં નગં નયતિ? (ગઙ્ગા / સરસ્વતી)

- અધોદત્તાનાં પ્રશ્નાનામ્ ઉત્તરાણિ ગુર્જરભાષાયાં લિખત – (કેઽપિ ત્રયઃ) 6
(નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ઉત્તર ગુજરાતી ભાષામાં લખો :) (ગમે તે ત્રણ)

17. કઈ કઈ પરિસ્થિતિમાં ભક્ત માતાને રક્ષણ કરવા પ્રાર્થે છે?
18. કોઈ પણ વ્યક્તિ બહુડ્રીહિ કેવી રીતે બની શકે છે?
19. અંતે જટાયુએ શું કર્યું?
20. સંગઠિત રહેવા માટે કવિ શું કરવાનું સમજાવે છે?

श्लोकपूर्तिं कुरुत – (कौ अपि द्वौ)

4

(श्लोक पूर्ण करोः) (गमे ते ७)

21. सर्वे भवन्तु भवेत्॥
 22. यस्मानोद्विजते मे प्रियः॥
 23. अनाथो दरिद्रो त्वमेका भवानि॥

विभागः C

अधोदत्तस्य नाट्यखण्डस्य गुर्जरभाषायाम् अनुवादं कुरुत – (कोऽपि एकः)

4

(नीचे आपेक्षा नाट्यखण्डो गुजराती भाषायां अनुवाद करोः) (गमे ते ७)

24. पुनीतः – भ्रातः! मार्गे कदाचित् दुर्घटनाः अपि घटन्ति। तत्र प्रायः प्रस्तरादयो जड पदार्थाः, गवादयः पशवः मनुष्याश्चेति त्रयः साक्षिणः भवन्ति। किं त्वं जानासि यत् घटितायाः दुर्घटनायाः सन्दर्भे एते त्रयोऽपि भिन्नं भिन्नं कर्म समाचरन्ति।

सुनीतः – न जानामि। प्रथमं कथयतु यत् प्रस्तरादयः किं कुर्वन्ति?

25. परिव्राजकः – शाण्डिल्य! न भेतव्यं, न भेतव्यम्। मयूरः खलु एषः।

शाण्डिल्यः – सत्यं मयूरः।

परिव्राजकः – अथ किम्। सत्यं मयूरः।

शाण्डिल्यः – यदि मयूरः उद्धाटयामि अक्षिणी।

परिव्राजकः – छन्दतः।

शाण्डिल्यः – अविधा! दास्याः पुत्रो व्याघ्रो मद्भयेन मयूररूपं गृहीत्वा पलायते।

26. चन्दनदासः – (उपसृत्य) जयतु जयत्वार्यः।

चाणक्यः – श्रेष्ठिन्, स्वागतं ते। इदमासनम्, तत्र स्थातव्यम्।

चन्दनदासः – यदार्य आज्ञापयति। (उपविष्टः।)

चाणक्यः – अपि प्रचीयन्ते संव्यवहाराणां वृद्धिलाभाः वः।

चन्दनदासः – (स्वगतम्) अत्यादरः शङ्कनीयः। (प्रकाशम्) आर्य! अथ किम्, आर्यस्य प्रसादेन अखण्डिता मे वाणिज्या।

अधोदत्तं वाक्यं कः वदति इति लिखत – (कौ अपि द्वौ)

2

(नीचे आपेक्षां वाक्यो कोष भोले छे ते लभोः) (गमे ते ७)

'अ'	'ब'
27. इदमासनं तत्र स्थातव्यम्।	(1) सुनीतः
28. अक्षान् विमुच्य भव बाणयोग्यः।	(2) चाणक्यः
29. वयं मनुष्याः न स्मः।	(3) घटोत्कचः
	(4) पुनीतः

અધોદત્તાનાં પ્રશ્નાનામ્ ઉત્તરાણિ ગુર્જરભાષાયાં લિખત – (કૌ અપિ દ્વૌ) 4
(નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ઉત્તર ગુજરાતી ભાષામાં લખો :) (ગમે તે બે)

30. ચાણક્ય ચંદનદાસને ચંદ્રગુપ્તનો પ્રથમ વિરોધી કેમ ગણાવે છે?

31. કયા મનુષ્યને પથ્થર સાથે સરખાવવામાં આવ્યો છે? શા માટે?

32. ઘટોત્કચ શકુનિને શી સલાહ આપે છે?

અધોદત્તયોઃ વિષયયોઃ ઉપરિ સંક્ષેપેણ ટિપ્પણી લિખત – (કૌ અપિ દ્વૌ) 4
(નીચે આપેલા વિષય ઉપર ટૂંક નોંધ લખો :) (ગમે તે બે)

33. શ્રીકૃષ્ણનો સંદેશ

34. સાક્ષીભૂત મનુષ્યનું પ્રથમ કર્તવ્ય

35. આચાર્ય ચાણક્ય

કોષ્ટગતપદાનિ પ્રયુજ્ય સંસ્કૃતવાક્યાનિ રચયત – (કૌ અપિ દ્વૌ) 2

(કોંસમાં આપેલાં પદોનો ઉપયોગ કરી સંસ્કૃત વાક્યો બનાવો :) (ગમે તે બે)

36. ઘટોત્કચ જનાર્દનનો સંદેશ લાવે છે.

(ઘટોત્કચ જનાર્દન સન્દેશ આ + ની + નય)

37. કારણ વિના દુર્ઘટના થતી નથી.

(કારણ વિના દુર્ઘટના ન ખૂ)

38. આટલું જ મારું વાણીનું છળ છે.

(एतावत् वाक्छलं वृत् अस्मद्।)

વિભાગ: D

અધોદત્તાનાં પ્રશ્નાનાં સૂચનાનુસારમ્ ઉત્તરાણિ લિખત –

નીચે આપેલા પ્રશ્નોના સૂચનાનુસાર ઉત્તર લખો :

39. 'વાલુકા' શબ્દસ્ય સમાનાર્થકં શબ્દમ્ અધોદત્તેભ્યઃ વિકલ્પેભ્યઃ ચિત્વા લિખત – 1
સિકતા, કુઠારઃ, વિસરઃ

40. 'રુષ્ટઃ' શબ્દસ્ય વિરુદ્ધાર્થકં શબ્દમ્ અધોદત્તેભ્યઃ વિકલ્પેભ્યઃ ચિત્વા લિખત – 1
પતંગઃ, તુષ્ટઃ, અપ્રસન્નઃ

41. અધોદત્તેભ્યઃ ક્રિયાપદેભ્યઃ વર્તમાનકાલસ્ય ઉત્તમપુરુષસ્ય બહુવચનસ્ય રૂપં ચિત્વા લિખત – 1
મિયે, મિયાવહે, મિયામહે

42. અધોદત્તેભ્યઃ ક્રિયાપદેભ્યઃ સામાન્યભવિષ્યકાલસ્ય અન્યપુરુષસ્ય દ્વિવચનસ્ય રૂપં ચિત્વા લિખત – 1
કથયિષ્યતિ, કથયિષ્યતઃ, કથયિષ્યાવઃ

43. અધોદત્તેભ્યઃ ક્રિયાપદેભ્યઃ આજ્ઞાર્થ – અન્યપુરુષસ્ય બહુવચનસ્ય રૂપં ચિત્વા લિખત – 1
પત, પતન્તુ, પતતામ્

44. અધોદત્તેભ્યઃ ક્રિયાપદેભ્યઃ વિધ્યર્થસ્ય અન્યપુરુષસ્ય એકવચનસ્ય રૂપં ચિત્વા લિખત – 1
લભેત, લભેયાતામ્, લભેરન્

45. अधोदत्तेभ्यः वाक्येभ्यः 'स्म' प्रयोगयुक्तं शुद्धं वाक्यं चित्वा लिखत - 1
गुरुः शिष्यम् उपादिशत्।
(क) गुरुः शिष्यम् उपदिशति स्म।
(ख) गुरुः शिष्यं उपदिशतः स्म।
(ग) गुरुः शिष्यम् उपादिशन् स्म।
46. अधोदत्तेभ्यः नामरूपेभ्यः पञ्चमी विभक्तेः एकवचनस्य रूपं चित्वा लिखत - 1
शरीरात्, शरीरे, शरीरयोः
47. अधोदत्तेभ्यः नामरूपेभ्यः षष्ठी विभक्तेः बहुवचनस्य रूपं चित्वा लिखत - 1
गङ्गायाः, गङ्गापु, गङ्गानाम्
48. उपपदविभक्तेः प्रयोगं कृत्वा रिक्तस्थानं पूरयत - 1
अनागतविधाता सह निष्क्रान्तः। (परिजनम्, परिजनाय, परिजनेन)
49. प्रकोष्ठात् युक्तं संख्यापदं चित्वा रिक्तस्थानं पूरयत - 1
संस्कृतभाषायां वचनानि सन्ति। (त्रयः, त्रीणि, तिस्रः)
50. रेखाङ्कितपदस्य कृदन्तप्रकारं लिखत - 1
अमात्यराक्षसस्य गृहजनं स्वगृहम् अभिनीय रक्षसि।
(सम्बन्धक भूतकृदन्तम्, वर्तमान कृदन्तम्, हेत्वर्थ कृदन्तम्)
51. अधोदत्तस्य पदस्य सन्धिविच्छेदं दत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत - 1
निर्वहन्तोऽपि
(निर्वहन्ता + अपि, निर्वहन्तः + अपि, निर्वहन्तस्य + अपि)
52. अधोदत्तस्य सन्धियुक्तं पदं दत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत - 1
अत्र + आगम्य
(अत्रागम्य, अत्रोगम्य, अत्रेयागम्य)
53. अधोदत्तयोः सामासिकपदयोः समासप्रकारौ दत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत - 2
(1) अकार्यम् (कर्मधारय, समाहार द्वन्द्व, नञ् तत्पुरुष)
(2) सशोकः (बहुव्रीहि, इतरेतर द्वन्द्व, षष्ठी तत्पुरुष)

विभागः E

54. अधोदत्तानि वाक्यानि कथानकक्रमानुसारेण पुनः स्थापयत - 4
(नीचे आपेक्षां वाक्योन्ने कथानकना क्रमानुसार गोठवीने इरीथी लणोः)
(1) 'भो वञ्चक! त्वं मिथ्या वदसि।'
(2) "निर्जीवानां पात्राणां मरणं कथं सम्भवति?"
(3) पूर्वं जातानि पात्राणि भवतः गृहे विलसन्ति।
(4) वित्तदासः कोपाविष्टः सन् अकथयत् "एवं कथं भवेत्।"

55. अधोदत्तं गद्यखण्डं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायां लिखत – 4
(नीचे आपेक्षो गद्यखंड वांछीने प्रश्नोना उत्तर संस्कृत भाषामां लभो :)

धारादेशे भोजः नाम नृपतिः। स सर्वदा सर्वथा प्रजाः रक्षति। कदाचित् कस्यचित् कुम्भकारस्य भार्या राजगृहं गच्छति द्वारपालं वदति च, “हे द्वारपाल, अहं भूपस्य समीपं गमनाय तस्य च दर्शनाय अत्र आगच्छम्” इति। द्वारपालः पृच्छति, “किं प्रयोजनं नृपस्य दर्शनेन?” इति। सा अकथयत्, “तत् अहम् नृपस्य अग्रे एव भाषे” इति।

- प्रश्नाः – (1) धारानगरे किं नाम नृपतिः?
(2) भोजः सर्वदा किं करोति?
(3) कदाचित् कस्यचित् तस्य समीपे का गच्छति?
(4) सा द्वारपालं किं वदति?

- कर्त्रा सह कृतीनां योग्यं मेलनं कुरुत – (कौ अपि द्वौ) 2
कर्ता साथे योग्य कृति जोडो : (गमे ते थ)

‘अ’	‘ब’
56. रामायणम्	(1) महर्षिः व्यासः
57. हर्षचरितम्	(2) महर्षिः वाल्मीकिः
58. श्रीमद्भगवद्गीता	(3) बाणभट्टः

- रेखाङ्कितानि पदानि शुद्धानि कृत्वा गद्यखण्डं पुनः लिखत – 3
(कानि अपि त्रीणि)

(रेखांकित पदोने शुद्ध करीने गद्यखंड इरीथी लभो :) (गमे ते त्रश)

59. एकदा सिद्धराजः विचारपथं आरूढः। सः अचिन्तयत्, ‘मालवविजयेन अहम् धनस्य स्वामित्वं प्राप्तवान् तस्य ग्रंथागारः अपि मया प्राप्तः। परंतु भोजव्याकरणेन भोजस्य यादृशी कीर्तिर्वर्तते तादृशी कीर्तिर्मया न प्राप्ता।’

अधोदत्तस्य श्लोकस्य गुर्जरभाषायाम् अनुवादं कृत्वा अर्थविस्तारं कुरुत – 3
(कोऽपि एकः)

नीचे आपेक्षा श्लोकनो गुजराती भाषामां अनुवाद करीने अर्थविस्तार करो :
(गमे ते अंक)

60. यथा चतुर्भिः कनकं परीक्ष्यते निघर्षणच्छेदनतापताडनैः।
तथा चतुर्भिः पुरुषः परीक्ष्यते श्रुतेन शीलेन गुणेन कर्मणा॥

61. कर्मण्येवाधिकारस्ते मा फलेषु कदाचन।
मा कर्मफलहेतुर्भूः मा ते सङ्गोऽस्त्वकर्मणि॥